Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta HE 4/2026 vp

Ympäristövaliokunta 18.2.2026

Johanna Routio, YM
Kati Suomalainen, YM
Sirkku Jaakkola, YM

Esityksen tausta ja tarkoitus

- Esityksen tarkoituksena on antaa EU:n akkuja ja paristoja sekä jäteakkuja ja -paristoja koskevaa asetusta ja uudistettua EU:n jätteensiirtoa koskevaa asetusta täydentävät säännökset sekä panna täytäntöön sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevan direktiivin muutos.
- Esitys tehostaa akkujen ja paristojen kiertotaloutta, selkeyttää vastuuta eräiden vanhojen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden jätehuollon kustannuksista ja täydentää kansainvälisiä jätteensiirtoja koskevaa jätteensiirtoasetusta muun muassa laittomien jätteensiirtojen seuraamusten osalta.
- Ehdotettavat muutokset kohdistuvat pääasiassa jätelakiin. Lisäksi muutettaisiin ympäristönsuojelulakia, sähköturvallisuuslakia, verkon välityspalveluiden valvonnasta annettua lakia ja rikoslakia.
- Esityksessä on kyse EU-säädösten edellyttämistä teknisistä muutoksista kansalliseen lainsäädäntöön. Ehdotettavat muutokset eivät laajenna täytäntöönpantavien EU-säädösten vaatimustasoa.
- Esitys olisi tarpeen käsitellä nopeasti, sillä akkuasetus ja sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevan direktiivin muutos ovat jo tulleet EU:ssa voimaan. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2026. Jätteensiirtoasetuksen täytäntöönpanoon liittyvät muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 21.5.2026 samaan aikaan kuin asetusta aletaan soveltaa.

EU:n akkuasetuksen täytäntöönpano

- EU:n akkuasetus tuli voimaan 17.8.2023. Akkuasetuksen soveltaminen on alkanut jäsenvaltioissa pääosin 18.2.2024 alkaen, lukuun ottamatta useille eri säännöksille säädettyjä erillisiä siirtymäaikoja. Lisäksi komissio tulee antamaan noin 70 akkuasetuksen toimeenpanoon liittyvää delegoitua tai täytäntöönpanosäädöstä.
- Nyt annettava esitys on viimeinen osa akkuasetuksen kolmessa osassa tehtyä kansallista täytäntöönpanoa. Esityksellä täydennetään erityisesti akkujen ja paristojen jätehuoltoa ja tuottajavastuuta koskevia akkuasetuksen säännöksiä. Kansallinen täytäntöönpano olisi tullut tehdä 18.8.2025 mennessä, jolloin asetuksen tuottajavastuuta ja jätehuoltoa koskevat vaatimukset tulivat voimaan.
  - Kansallinen täytäntöönpano viivästyi komission annettua ennakkonotifiointimenettelyssä yksityiskohtaisen lausunnon, joka koski verkkoalustan tarjoajalle säädettyjen velvollisuuksien valvontaa ja seuraamuksia. Lausunnon perusteella esitystä on korjattu lisäämällä tarvittavat säännökset verkon välityspalveluiden valvonnasta annettuun lakiin.
- Niiltä osin, kun akkuasetus jättää kansallista liikkumavaraa, kansalliseen sääntelyyn ei ehdoteta asetuksen vaatimustasoa laajentavaa sääntelyä.
- Useisiin jätelain pykäliin lisättäisiin viittaukset niihin akkuasetuksen artikloihin, jotka sisältävät jätelain säännöksiin verrattuna yksityiskohtaisempaa suoraan sellaisenaan sovellettavaa sääntelyä.
- Lisäksi säädettäisiin eräistä valvovista viranomaisista sekä seuraamuksista sekä kumottaisiin akkuasetuksen kanssa ristiriidassa oleva sääntely.

Yleistä akkuasetuksesta

- Akkujen kysynnän arvioidaan 14-kertaistuvan vuodesta 2018 vuoteen 2030 erityisesti liikenteen sähköistymisen ja sähkövirtaa käyttävien langattomien laitteiden yleistymisen vuoksi. EU:n akkuasetuksella varmistetaan, että kaikki EU-markkinoille saatettavat akut ovat kestäviä ja turvallisia koko elinkaarensa ajan.
- Akkuasetus on ns. elinkaariasetus, jonka sääntely kattaa akkujen ja paristojen elinkaaren raaka-aineen hankinnasta akkujen ja paristojen käytöstä poistamiseen ja materiaalien palautumisen kiertoon.
- Akkuasetus muuttaa merkittävästi monia akkujen valmistukseen, myyntiin, käytöstä poistoon ja kierrätykseen liittyviä toimintoja ja lisää akkujen ja paristojen valmistajien, maahantuojien ja jakelijoiden velvoitteita.
- Lisäksi asetus tehostaa kaikkien paristojen ja akkujen keräystä ja kierrätystä sekä lisää niissä olevien arvokkaiden materiaalien talteenottoa ja uudelleenkäyttöä. Raaka-aineketjun kestävyyttä vahvistetaan mm. nostamalla käytöstä poistettujen akkujen ja paristojen keräystavoitteita.
- Lisäksi kerättyjen jäteakkujen sisältämien arvokkaiden materiaalien talteenotolle ja kierrätettyjen materiaalien käytölle uusien akkujen valmistuksessa on asetettu erillisiä vaatimuksia.
- Eripituisten siirtymäaikojen jälkeen otetaan käyttöön hiilijalanjälkitarkastelu ja suorituskykyvaatimuksia sekä mahdollisesti uusia rajoituksia akkujen sisältämille haitallisille aineille.
- Loppukäyttäjien ja korjaajien mahdollisuutta saada tarkempaa tietoa akkujen teknisistä tiedoista, suorituskyvystä ja koostumuksesta lisätään QR-koodiin pohjautuvalla tietojärjestelmällä ja isompiin akkuihin liitettävällä digitaalisella akkupassilla.

Akkuasetuksen täytäntöönpanoa koskevat keskeiset ehdotukset ja vaikutukset

- Akkuasetus säätää kaikille akuille, myös teollisuusakuille, laajennetun tuottajavastuun. Muutos edellyttää, että jätelaista on kumottava mahdollisuus sopia teollisuusakkujen jätehuollon kustannusten jaosta (jätelaki 53 § 2 momentti).
  - ➢ Jatkossa tuottajien on perustettava myös teollisuusakuille maankattava keräysjärjestelmä ja vastattava jätehuollon kustannuksista.
- Akkuasetus velvoittaa jäteakkuja ja –paristoja keräävät ja vastaanottavat toimijat, kuten jakelijat, sähkö- ja elektroniikkalaiteromun sekä romuajoneuvojen jätteenkäsittelylaitosten toiminnanharjoittajat, luovuttamaan keräämänsä jäteakut ja –paristot tuottajille tai tuottajayhteisöille. Säännös edellyttää jätelain muuttamista siltä osin, kun siinä on annettu muille toimijoille kuin tuottajille mahdollisuus tarjota jäteakkuihin liittyviä palveluita (jätelaki 47 § 2 momentti).
  - ➢ Muutoksen perusteella jäteakkujen uudelleenkäyttöön valmisteluun (jäteakkuihin) liittyvien palveluiden tarjoaminen olisi mahdollista vain sopimalla asiasta tuottajayhteisön kanssa. Akkujen uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita voisi edelleen tarjota. Uudelleenkäytön valmistelu ja uudelleenvalmistus kohdistuu jätteeseen ja uudelleenkäyttö tuotteeseen, joka käytetään uudelleen samassa käyttötarkoituksessa.
- Akkuasetuksen edellyttämistä seuraamuksista säädettäisiin täydentämällä jätelain laiminlyöntimaksua (131 §) sekä rangaistussäännöksiä (147 §) koskevia pykäliä. Verkkoalustan tarjoajalle säädettyjen velvollisuuksien rikkomisen seuraamuksista säädettäisiin verkon välityspalveluiden valvonnasta annetussa laissa.
- Akkujen ja paristojen tuottajavastuuvelvoitteiden noudattamista valvoisi Lupa- ja valvontavirasto, kuten tällä hetkellä.
- Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi verkkoalustan tarjoajalle säädettyjä velvollisuuksia verkon välityspalvelujen valvonnasta annetussa laissa säädetyin toimivaltuuksin.

SER-direktiivin muutos

- Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevaa direktiiviä on muutettu vastaamaan EU:n tuomioistuimen vuonna 2022 antamaa tuomiota. Tuomio koskee tuottajan taannehtivaa vastuuta aurinkosähköpaneelien jätehuollosta.
- Muutoksella rajataan tuottajan kustannusvastuuta eräiden ennen 13.8.2012 markkinoille saatetuttujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden, kuten aurinkosähköpaneeleiden, jätehuollosta. Tuottajan kustannusvastuun ulkopuolelle rajattujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden jätehuollon kustannuksista vastaisi laitteen haltija.
- Ehdotuksen mukaan tuottajan olisi otettava jätehuoltojärjestelmäänsä myös kustannusvastuunsa ulkopuoliset, toimialaansa kuuluvat laitteet. Tällöin tuottaja voisi periä käytöstä poistettavan laitteen viimeiseltä haltijalta kohtuullisen maksun jätehuollon järjestämisestä.
- Ehdotuksella selkeytetään epäselvää oikeustilaa, mutta muutoksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia sähkö- ja elektroniikkalaitteiden jätehuoltoon tai sen järjestämiseen.
- Jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin edellyttämät muutokset voimaan viimeistään 9.10.2025.
- Komissio on käynnistänyt rikkomusmenettelyn kansallisen täytäntöönpanon myöhästymisen johdosta.
    - Kansallinen täytäntöönpano viivästyi komission antaman, akkuasetuksen täytäntöönpanoa koskeneen yksityiskohtaisen lausunnon johdosta.

Jätteensiirtoasetuksen kansallinen täytäntöönpano ja sitä koskevat tärkeimmät ehdotukset

- Jätteensiirtoasetus tuli voimaan 21.5.2024 ja sitä aletaan pääosin soveltaa 21.5.2026.
- Uutta kansallista sääntelyä annetaan mm. kansainvälisiä jätesiirtoja koskevien tietojen toimittamisesta SYKE:lle, SYKEn tiedonsaantioikeuksista sekä vakuuksien voimassaolosta.
- Lisäksi kumotaan säännökset, jotka päällekkäisiä tai ristiriidassa EU-asetuksen kanssa
  - Mm. säännökset liittyen jätteiden siirtoihin loppukäsiteltäväksi sekä Suomesta että Suomeen. Jatkossa näiden osalta sovelletaan suoraan asetuksen säännöksiä. Loppukäsiteltävän (mm. kaatopaikalle sijoitettavan) jätteen tuonnissa Suomeen tulee kuitenkin arvioida, estääkö tai viivästyttääkö jätteen tuonti Suomessa syntyvän jätteen loppukäsittelyä.
- Sääntelyn rikkomisesta määrättäviä seuraamuksia päivitetään ja kaikki jätteensiirtoasetuksessa määritellyt laittomat jätesiirrot tulevat kansallisesti rangaistavuuden piiriin.
- SYKE:lle uusi tehtävä osallistua EU-laajuiseen jätesiirtojen valvontaryhmään, jolla parannetaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä laittomien siirtojen estämiseksi ja havaitsemiseksi.

Muutokset EU:n jätteensiirtoasetuksessa

- Jätteiden siirtoja koskevaa ilmoitusmenettelyä päivitetään ja eri maiden käytäntöjä yhtenäistetään.
- Otetaan käyttöön uusi EU-laajuinen sähköinen tietojärjestelmä siirtoa koskeville lupa- ja muille asiakirjoille.
- Ns. vihreille siirroille (tietyt vaarattomat jätteet, joista ei oleteta aiheutuvan vaaraa) tulee ilmoitusvelvollisuus.
- Uusia rajoituksia ja kieltoja jätteiden vientiin EU:n ulkopuolelle.
  - EU:n ulkopuolisissa maissa sijaitsevat jätettä vastaanottavat laitokset tarkastettava ennakkoon.
  - OECD-maiden ulkopuolelle jätettä vietäessä vastaanottavan maan täytettävä tietyt kriteerit ja päästävä komission ylläpitämään maaluetteloon.
- Jätteiden siirrot loppukäsiteltäväksi (esim. kaatopaikalle) EU:n sisällä lähtökohtaisesti kiellettyjä. Siirto sallitaan tietyin edellytyksin, mm. osoitettava, että siirto on läheisyysperiaatteen mukainen.
- Asetuksessa uusia keinoja puuttua laittomiin jätesiirtoihin. Komissio voi valtuuttaa Euroopan petostentorjuntaviraston tarkastamaan rajalla luonteeltaan monimutkaisia jätesiirtoja, joihin epäillään liittyvän vakavia haitallisia vaikutuksia.

Jätteensiirtoa koskevien sääntelymuutosten vaikutukset

- Sääntelyn muutoksilla vähäisiä vaikutuksia toiminnanharjoittajiin.
  - Vakuuksien hankkimiskustannukset voivat vähäisessä määrin nousta.
  - Pitkällä aikavälillä hallinnollinen työ vähenee, kun siirtojen asiakirjatiedot viedään SYKE:n jätesiirtojen tietojärjestelmän.
- SYKEn työmäärä voi lisääntyä, koska loppukäsittelyyn tuotavan jätteen lupaharkinnan kriteerit ovat tarkentuneet.
- Valvonta tehostuu uusien keinojen myötä ja tiedonsaanti lisääntyy mm. vihreistä jätesiirroista.
- Sääntelyllä voi olla kielteisiä ympäristövaikutuksia, jos jätteiden tuonti kaatopaikoille kasvaa huomattavasti, eikä siihen ole keinoja puuttua.

Kiitos!

Johanna Routio (EU:n akkuasetus),
p. +358 295 250 137 johanna.routio@gov.fi
Kati Suomalainen (sähkö- ja elektroniikkalaitteet),
p. +358 295 250 358 kati.j.suomalainen@gov.fi
Sirkku Jaakkola (EU:n jätteensiirtoasetus),
p. +358 29 5250007 sirkku.jaakkola@gov.fi
Marja-Riitta Korhonen (EU:n jätteensiirtoasetus),
p. +358 295 250 398 marja-riitta.korhonen@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment